

Kitap Tanıtımı ve Tenkitler

İslam: A Guide for Jews and Christians

Francis E. Peters

Princeton University Press, Princeton, 2003. 285 s.

Francis E. Peters'in çalışması, Yahudi ve Hıristiyanlara İslam'ın inanç, ibadet ve ilk dönemine ait tarih bilgilerini vermek niyetiyle hazırlanmıştır. Ancak adında ifade edilenin aksine, müstakil bir İslam dini rehberi olduğu söylenemez. Kitapta daha çok Yahudi ve Hıristiyanlığın İslam'ı nasıl tanımladığı ele alınmaktadır. Zaten yazar da, dinlerarası iletişim sürecinin oldukça klasik tanımlaması olan Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanların aynı Tanrı'ya ibadet ettiklerini söyleyerek başlamaktadır. Onların, aynı Tanrı'ya ibadet etmenin yanında, hemen hemen aynı düşünce ve duygular içerisinde, aynı sosyal ve ekonomik çevrede, aynı kültür, dil, kıyafet ve yaşam tarzı içinde, tarihin ve zamanın bir döneminde yan yana yaşadıklarını eklemektedir. Bu giriş doğrultusunda yazar, monotesit olarak nitelediği üç din arasında karşılaştırmalarda bulunmaktadır. Bu karşılaştırmalar, İslamın Yahudi ve Hıristiyanlar tarafından nasıl algılandığı değil, daha çok Kur'an'da Yahudi ve Hıristiyanların nasıl tanımlandığına ilişkindir. Dolayısıyla ilk kısımlar adeta Müslümanlar için Yahudilik ve Hıristiyanlık rehberi görünümünü oluşturmaktadır.

Peters, Yahudilik ve Hıristiyanlık ile bu dinlerin kutsal metinleri elde dururken İslamın ve Kur'an'ın neden gönderildiği konusunda oldukça şüpheli bir yaklaşım içindedir. Bununla birlikte Kur'an'ın, Yahudilik ve Hıristiyanlığın kutsal metinlerini onayladığını gündeme getirerek, aslında Ortadoğu'nun monoteist dinleri arasında bir ayırım bulunmadığını ima etmektedir. Özellikle

Kur'an'ın İsa'ya ve Hıristiyanlığa yönelik ifadelerini sıklıkla tekrar ederek Hıristiyanlık hakkındaki bu olumlu nitelermeleri bir hakikat beyanı gibi görüp yorumsuz aktarmaktadır. Yazar monotesit dinlerin birlikteliği imasını, Kur'an'da yer alan "İbrahim'in dini" tanımlaması ile güçlendirmek istemektedir. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamın İbrahimi geleneğin ürünü olduğunu ifade ederek, ilk iki dini Müslümanların kulağına hoşgelen İbrahim dini referansına bağlamaktadır. Ancak Kur'an'ın 2: 135. ayetinde İslam inancının, kendisini, müşriklerle birlikte Yahudilik ve Hıristiyanlıktan ayırıp müşrik olmayan İbrahim'in dinine atfetmesine anlam verememektedir. Nitekim Müslümanların, 2: 136. ayette yer alan İbrahim, İshak ve Yakup'la birlikte Musa'ya ve İsa'ya verilene de iman etmiş olmalarını Peters Musa, İsa ve Muhammed peygamberlere ait eldeki her üç kutsal metnin aslında farklı olmadığı şeklinde anlamlandırmaktadır. Dolayısıyla bir ayette Yahudilik ve Hıristiyanlığın reddedilip bir sonraki ayette Musa ve İsa'ya indirilenlere inanmış olmak, yazarın, kitabın başka yerinde yer almayacak şekilde "Musa Yahudiliği" ve "İsa Hıristiyanlığı" isimlendirmesine neden olmaktadır (s. 9). Yazar Musa ve İsa peygamberle ile bu peygamberlere indirilen vahyin Kur'an tarafından meşru görülmesi gerçeğinden Yahudiliği Musa'ya Hıristiyanlığı İsa'ya atfetmek suretiyle Müslüman olmayanların zihnini karıştırmaktadır. Çünkü, yaklaşık kırk yılını İslam dini çalışmalarına vermiş olan yazar, Kur'an'ın Musa ve İsa peygamberleri tasdik edip Yahudi ve Hıristiyanları müşriklerle birlikte anmasının nedenini bilmiyor olamaz.

Özellikle Hıristiyan anlayışı doğrultusunda kaleme alınan eserin İslam ile ilk kez karşılaşacak olanlar için pek tarafsız olduğu söylenemez. Konular zaman zaman Hıristiyan din adamlarının argümanları ile ele alınmaktadır. Pek çok yerde yazarın görüşünü destekleyen ayetler bağlamlarından koparılmış ve ilgili pek çok ayet gözardı edilmiştir. Ancak İslamın inanç ve kültür tarihini ele aldığı kısımlardaki bilgiler yüzeysel olmakla birlikte, kendi türleri ile karşılaştırıldığında çalışmanın daha bilimsel olduğunu söylemek mümkündür.

Hakan OLGUN

(Arş. Gör. O.M.Ü., Sos. Bil. Enst.)

